

З досвіду підготовки бібліотечних фахівців у США

Світлана Чуканова, керівник
Американської бібліотеки імені
Віктора Китастого Національного
університету «Києво-Могилянська
академія»

Історично - освітній аспект

- Основні принципи американської бібліотечної освіти були закладені у період із **1876** до **1923** роки.
- **Американська бібліотечна асоціація** опікувалась не лише питаннями бібліотечної освіти, але й питаннями освіти у США взагалі.
- У **1924** році було сформовано **Комісію з бібліотек та освітніх закладів для дорослих**, долучившись до процесу навчання протягом життя
- **Акредитація** магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США здійснюється під контролем **АБА** і відбувається на основі вироблених нею стандартів

Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології контролюють такі основні аспекти діяльності бібліотечної школи :

- місія та цілі;
- навчальний план;
- професорсько - викладацький склад;
- студентське життя;
- фінансування та адміністрування;
- матеріально – технічна база;

Сучасна бібліотечна освіта у США складається...

- із ступеню **бакалавра (гуманітарних або точних наук)** та **магістерського ступеню із бібліотекознавства та інформології**
- Наразі інформаційні технології відіграють велику роль у американській бібліотечній освіті, адже бібліотечна справа тісно пов'язана з інформаційними технологіями у сучасному світі.
- Власне ступінь магістра з бібліотекознавства та інформології у США легко комбінується з різними бакалаврськими ступенями з інших спеціальностей.
- Наприклад, ступінь **бакалавра з історії чи літератури** разом із **магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології** дає підґрунтя майбутньому фахівцю, який обрав побудову **кар'єри у публічній або університетській бібліотеці**.
- Ступінь **бакалавра з біології або хімії** у поєднанні з **магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології** надає можливість майбутньому фахівцеві обрати **кар'єру інформаційного аналітика чи технічного спеціаліста у дослідницькому центрі або лабораторії**.
- Ступінь **бакалавра з педагогіки** разом з **бібліотечною освітою** дозволяють фахівцям працювати у **шкільних та дитячих бібліотеках та медіа центрах**

- Особливо високо цінується *філологічна* освіта у купі з бібліотечною – такі спеціалісти вважаються найкращими **каталогізаторами** у наукових та публічних бібліотеках, особливо у відділах, де працюють з іноземною літературою

«Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології»
у редакції від 15 січня 2008 року.

«I. Місія та цілі

- Місія та цілі програми повинні співпадати з місією та цілями навчального закладу (БШ), до уваги береться не просто присутність фахових дисциплін у навчальному плані, але й оцінюється також досягнення студентів та їхнє вміння на практиці довести свої знання
- Обов'язковим елементом є систематичне планування та розвиток програми, відповідність цілей програми цілям БШ.
- Цілі програми визначаються відповідно до результатів навчання, яке охоплює опанування такими дисциплінами:
 - друкована інформація та знання;
 - послуги та технології використання інформаційних матеріалів;
 - створення інформаційних ресурсів;
 - комунікація;
 - визначення, відбір, придбання, організація та опис ресурсів;
 - збереження та видача матеріалів;
 - консервація матеріалів;
 - аналіз, оцінка, синтез та розповсюдження матеріалів;
 - менеджмент ресурсів;
- Місія повинна відображати філософію, принципи та етичні норми дисципліни.
- Фахові принципи повинні відповідати політиці, відображеній у документації професійних організацій.
- Освітні послуги повинні бути якісними, має бути професійний викладацький склад.
- Повинні проводитись дослідження з професійної проблематики.
- Міждисциплінарність.
- Взаємний вплив бібліотечної справи та інших наук.
- Усвідомлення ролі бібліотеки як інформаційного центру для різних груп населення.
- Усвідомлення ролі б-ки в сучасному інформаційному середовищі.
- Програма має відповідати потребам викладачів та студентів.
- Кожна програма оцінюється відповідно до мети та цілей, які ставить навчальний заклад.

II. Навчальний план (НП)

- Навчальний план базується на цілях та меті програми і формується в рамках систематичного планування
- Обовязкові дисципліни :
- Робота з друкованими джерелами та послуги і технології для ефективного їх використання
- створення інформаційних ресурсів;
- комунікація;
- визначення, відбір, придбання, організація та опис ресурсів;
- збереження та видача матеріалів;
- консервація матеріалів;
- аналіз, оцінка, синтез та розповсюдження матеріалів;
- менеджмент ресурсів;
- Власне навчальний план
- сприяє вихованню свідомих бібліотечних професіоналів , здатних надавати якісні послуги;
- підкреслює роль знання як результату базових та прикладних досліджень в галузі бібліотекознавства та суміжних дисциплін;
- інтегрує теорію, практику та використання новітніх технологій;
- відповідає потребам суспільства, особливо тим групам, які отримують недостатній рівень послуг;
- відповідає вимогам швидкозмінного технологічного глобального суспільства;
- окреслює напрям для подальшого розвитку;
- пропагує постійний професійний розвиток;
- навчальний план повинен бути побудований спільно зі студентами, щоб вони самі могли розпланувати курси, які вони хочуть слухати і які відповідають їхнім особистим потребам та цілям (які в свою чергу повинні співвідноситись зі стратегією БШ). НП повинен включати міждисциплінарні студії та дослідження;
- якщо програма включає вивчення послуг спеціалізованих б-к, то НП повинен включати також ці дисципліни, а також враховувати як співвідносяться ці дисципліни з основами бібліотечної справи та інформології;
- НП незалежно від місця розташування навчального закладу чи форми проведення занять повинен відповідати вищезазначеним вимогам.

III. Викладацький склад

- Викладацький склад має відповідати цілям програми. Він складається з викладачів на 1 ставку та 0,5 ставки. На 1 ставку – повинні володіти фаховими знаннями, можуть викладати основні дисципліни програми, керувати дослідницькою роботою. Викладачі на 0,5 ставки доповнюють та збалансовують програму, зазвичай це викладачі суміжних дисциплін або предметів для майбутніх фахівців спеціалізованих бібліотек.
- Викладачі повинні заохочувати студентів до креативного мислення, застосування інноваційних технологій, проведення досліджень, надаючи та створюючи необхідні умови для проведення досліджень.
- БШ має чітку політику відбору викладачів з різних спеціальностей в т.ч. міждисциплінарних студій, документи що підтверджують цю політику повинні бути у відкритому доступі.
- Кожен викладач має бути компетентним педагогом, мати високий рівень інформаційної та технологічної грамотності, належати до професійних спільнот.
- Викладач також повинен бути стипендіатом або мати сертифікат про завершення дослідження з фаху.
- Викладач повинен мати диплом про здобуття найвищих ступенів, що засвідчено дипломами різних академічних установ. Викладачі можуть мати різну освіту (технічну, гуманітарну тощо), повинні вміти проводити галузеві дослідження, повинні мати спеціалізовані знання, які вимагаються програмою. Вони повинні демонструвати вміння академічного планування та оцінювання, мати відповідний досвід роботи у галузі, спілкуватись з викладачами інших предметів. Разом викладацький склад повинен утворювати інтелектуальне середовище, яке відповідає вимогам, цілям та меті програми.
- Оцінка викладачів базується на їхньому вмінні керувати дослідженнями, застосовувати інноваційні технології, на їхній відповідності стратегії БШ, сприйнятті студентами.

IV. Студентство

- Усі студенти, що мають ступінь бакалавра з б-якої дисципліни мають право вступити до БШ. БШ відповідає за набір, фінансування, розміщення, ведення адміністративної політики. Студенти повинні бути свідомі цілей та мети програми, яку вони обрали і повинні відповідати вимогам цієї програми.
- Уся інформація про програму, фінансування, НП, викладацький склад, критерії оцінювання та БШ має бути свіжою, точною та доступною.
- При відборі увага звертається на наявність ступеню бакалавра будь – якої акредитованої інституції, відповідність професійних цілей студента цілям програми , наявність кваліфікації , достатньої для навчання на обраній програмі.
- Студенти повинні структурувати власний індивідуальний план у відповідності до їхніх потреб та узгодити його з вимогами програми. Студенти отримують систематичну оцінку своїх знань. Студенти отримують можливість звернутись за додатковими консультаціями та допомогою.
- БШ надає простір студентам для здійснення практики, студенти отримують можливість брати участь у діяльності студентських організацій, у розробці навчальних планів.
- Результати перевірки знань студентів слугують показником розвитку програми. Оцінювання здійснюється за встановленою БШ процедурою.

V. Фінансування та адміністрування

- БШ є частиною навчального закладу, невід*ємною, проте автономною. Автономія означає, що БШ здатна забезпечити розробку навчальних програм, надати інтелектуальний простір, відповідати за набір студентів. Установа, в якій функціонує БШ надає ресурси та надає адміністративну підтримку.
- Установа всіляко підтримує БШ, викладачі БШ можуть брати участь у загальному адмініструванні інституції, інституція сприяє міждисциплінарним студіям в БШ.
- Виконавчий директор програми має зарплату, посаду, статус, що прирівнюється до завідувача кафедри. Виконавчий директор окрім академічних якостей також повинен мати лідерські здібності, здатність керувати, досвід, необхідний для виконання його обов*язків. Він повинен забезпечувати інтелектуальне середовище відповідно до мети та цілей БШ і програми, він повинен сприяти адаптації студентів у навчальному закладі
- Усі інші працівники БШ та адміністрація установи повинні підтримувати виконавчого директора БШ
- Установа надає постійну фінансову допомогу БШ і допомагає виконувати навчальний план та проводити дослідження.
- ЗП нараховується виконавчому директору та викладачам відповідно до їх кваліфікації. Стипендії студентам нараховуються на загальних засадах, прийнятих по всій установі.
- Оцінка систематичного планування БШ включає у себе адміністративну політику та фінансову політику.

VI. Матеріально - технічна база

- Програма має доступ до функціонального навчального середовища для студентів та викладачів.
- Має базу для проведення навчань та досліджень, викладання, надання консультаційних послуг, виконання адміністративної роботи.
- Доступ до бібліотеки, мультимедіа центрів та комп'ютерних центрів для здійснення досліджень та виконання практичних завдань.
- Уся техніка, матеріали тощо повинні бути доступні студентам та викладачам, особливу увагу потрібно приділяти людям з обмеженими можливостями.
- В оцінку цього аспекту включено рівень доступності техніки та ресурсів для забезпечення навчання та викладання на програмі.

Прикінцеві положення

- Стандарти визначено як описові, тому відсутня деталізація шляхів досягнення відповідності БШ цим стандартам.
- Стандарти наголошують на інноваційних технологіях та подальшому розвитку бібліотечної справи:
- систематичному плануванні;
- результатах навчання;
- визначенні основного предмету;
- міждисциплінарних студіях;
- використанні різноманітних форм навчання (очної та заочної);
- врахуванні вимог глобалізації, етичних норм, освітніх вимог до магістерських програм взагалі»

Рейтинг БШ

- За даними опитування, розпочатого у 2012 році, інформаційне агентство «Ю Ес Ньюз» (US News) склало рейтинг 51 кафедри бібліотекознавства (Library Schools), акредитованої АБА.
- Ранжування проводилось на основі опитування та аналізу навчальних програм
- За результатами опитування *Іллінойський університет Урбана-Шампейн; Університет Північної Кароліни – Чепел Гілл; Вашингтонський університет* надають найкращу вищу професійну освіту за спеціальністю бібліотекознавство та інформологія.
- У цих університетах – лідерах із підготовки майбутніх бібліотекарів навчають напрямами: **архівна справа, робота в цифровому середовищі, інформаційні системи, робота з медіа-засобами, робота у бібліотеках для дітей та молоді**
- Подекуди зустрічаються й такі спеціальності як **бібліотекознавство у галузі охорони здоров'я, правове бібліотекознавство**

ВИСНОВОК

- Слід відзначити, що подібні рішення у встановленні змісту акредитаційних стандартів, розроблених Американською бібліотечною асоціацією, були б доречними і на теренах України, адже галузь бібліотекознавства та інформології наразі потребує кардинальних змін

Список використаних джерел:

- Crosby O. Librarians: information experts in the digital age / O. Crosby. // Occupational Outlook Quarterly. — 2000.- № 1. - P. 3 – 15.
- Directory of ALA-Accredited Master's Programs in Library and Information Studies / [Електронний ресурс]. — . Режим доступу: <http://www.ala.org/accreditedprograms/directory> .—Назва з екрана.
- McCook K. [Opportunities in Library & Information Science Careers](#). McGraw-Hill, 2001. -160 p.
- Methodology: Best Library and Information Studies Rankings / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.usnews.com/education/best-graduate-schools/articles/2013/03/11/methodology-best-library-and-information-studies-rankings>. —Назва з екрана.
- Rubin Richard E . Foundations of Library and Information Science. — New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2004. — 495 p.
- Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ala.org/accreditedprograms/sites/ala.org.accreditedprograms/files/content/standards/standards_2008.pdf. — Назва з екрана.
- Structure of the U.S. Higher Education System / [Електронний ресурс]. — . Режим доступу: http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Documents/studentguide/sg8_structureoftheushigheredsystem.pdf. — Назва з екрана.
- The North American Higher Education system / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.universitiesintheusa.com/american-education.html>.—Назва з екрана.
- Top Library and Information Studies Schools / [Електронний ресурс]. —Режим доступу: <http://grad-schools.usnews.rankingsandreviews.com/best-graduate-schools/top-library-information-science-programs>. — Назва з екрана.

ДЯКУЮ!!!